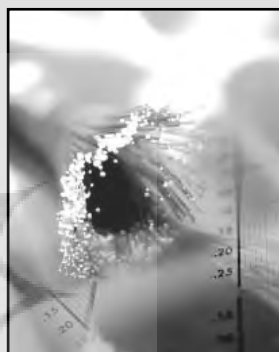

تکنولوژی ارتباطات همه جا حاضر و جهان کوچک شده در اشاره دست، زبان و چشم

■ دکتر سعیدرضا عاملی

دانشیار گروه ارتباطات دانشگاه تهران

وقتی در دهه ۷۰ قرن هجدهم الکتریسته کشف شد و اولین باتری‌های الکتریسته اختراع شد یا زمانی که در آغازین ایام قرن ۱۹، لامپ برق توسط هومفری داوی^۱ اختراع شد؛ تصور اینکه ذرات الکتریسته در همه جهات زندگی نفوذ پیدا خواهد کرد و همه تکنولوژی‌های جدید فرزندان نیروی الکتریسته خواهند شد، قابل تصور نبود. زمانی که در اواخر قرن ۱۹ میلادی مورس تولد یافت، تصور اینکه روزگاری این صنعت ساده تبدیل به «صنعت ارتباطات فراگیر چندرسانه‌ای همزمان» می‌شود، کار مشکلی بود. زمانی که الکساندر گراهام بل^۲ در دهه ۷۰ قرن ۱۹ تلفن را اختراع کرد و امکان انتقال صدا و «رابطه صوتی همزمان حاضر با غایب» را فراهم کرد؛ تصور اینکه روزگاری خواهد آمد که بیش از دو سوم مردم جهان از اشتراک تلفن همراه برخوردار خواهند شد و «زندگی ارتباطی همزمان در حال حرکت» را تجربه خواهند کرد؛ کار مشکلی بود. زمان که در دهه ۹۰ اینترنت وارد زندگی مردم شد، تصور اینکه «اینترنت ثابت^۳» به صورت گسترده‌ای جای خود را به «اینترنت تلفن همراه^۴» خواهد داد و فضای مجازی همه عرصه‌های زندگی روزمره و کار حرفه‌ای را در بر خواهد گرفت، امری مشکلی به نظر می‌رسید.

مسیر آینده چیست؟ به کجا می‌رویم؟ امروز به جای نظام فراگیر الکتریکی که ذرات الکتریسته همه ابعاد زندگی را گرفته باشد، سخن از نظام فراگیر کامپیوتری است که برنامه‌های^۵ کامپیوتر تک تک تکنولوژی‌های کوچک و بزرگ را در بر می‌گیرد. اگر تا همین «دیروز نزدیک» شاهد «صنعت بزرگ کامپیوتری» بودیم امروز سخن از کوچک‌سازی‌های بسیار جدی است، مقیاس این کوچک‌سازی‌ها را باید در صنعت نانو تکنولوژی دنبال کرد که به کوچک‌سازی عناصر از ۱ تا ۱۰۰ نانومتر می‌پردازد و هر نانومتر یک میلیارد متر است. این صنعت کوچک‌سازی از دقت ذهنی سخن می‌گوید که ژرفای آن بسیار بسیار عمیق است و به دنبال «نانوسازی» همه تکنولوژی‌هاست.

اگر تا «دیروز نزدیک» از وصل شدن به فضای مجازی سخن می‌گفتیم؛ امروز از بودن همه جا حاضر اینترنت، به عنوان فضای چسبیده به فضای واقعی صحبت می‌کنیم و «نظام فراگیر مجازی» که منجر به پخش شدن «ذرات مجازی» در همه عرصه‌های زندگی است، سخن می‌گوییم. اگر گوگل تا دیروز یک موتور جستجو بود که ماهیانه ۳۳ میلیارد جستجو در آن صورت می‌گرفت، امروز با داشتن بیش از بیست هزار کارشناس و کارمند به دنبال قراردادهای بزرگ «سیستم‌های توزیع‌شده» و «نانو تکنولوژی» مرتبط با صنعت ارتباطات است و صدها اگر و امای دیگر را می‌توان ذکر کرد و اگر...

صنعت همزمان ارتباطات امروز، محدودیت زمان و مکان را در نوردیده است و مشاغل و فرصت‌ها از انزواء خارج شده است. امروز دیگر کارشناسان و کارمندان هندی در عین حال که محل زندگی آنها در هند است ولی در استخدام سیستم‌های اپراتوری کشورهای

فراآتلانتیک هستند. جراحان آن سوی جهان، بیماران این سوی جهان را جراحی می‌کنند و «روزنامه‌نگاری قلعه‌ای» جای خود را به «روزنامه‌نگاری فضایی» می‌دهد و هزاران تبدیل و تغییر دیگر اتفاق می‌افتد. با یک تعبیر ساده؛ جهان در فضای دوم از یک ارتباط نزدیک و یک همسایگی افقی-عمودی برخوردار شده است که دیگر «هیچ‌کس دور دست نیست» و همه در کنار هم زندگی می‌کنند. این اتفاق عظیم «جهان انسانی و ارتباطی» متفاوتی را به وجود آورده که می‌توان از آن به «زندگی در خانه واحد» تعبیر نمود. همه بشریت سوار بر کشتی واحد شده است. سؤال جدی این است که آیا ما برای این «زندگی در خانه واحد» و در «کشتی واحد» تدارک لازم را دیده‌ایم، آیا این وضعیت «رفتار مسالمت‌آمیزی» را به همراه خواهد داشت، ارزش‌های اخلاقی به کجا خواهد رفت، هنجارهای فرهنگی به کجا منتهی خواهد شد، استمرار من و ما که «هویت آرام را می‌سازد» به چه «خواب ناآرامی» منتهی خواهد شد، دوگانگی و سه‌گانگی و چندگانگی‌ها را چگونه مدیریت خواهیم کرد. نکته اصلی من این است که تکنولوژی ارتباطات از محتوای و معنای ارتباطات سریعتر حرکت می‌کند و مجال اندیشه معنوی را از ما گرفته است. امروز بیشتر از هر روز دیگر تاریخ نیازمند توجه به مبدا و مقصد هستیم تا در این جهان سرعت، از مدار الهی خارج نشویم و در این ارتباطات گسترده رفتار «گم‌گشتگی هویتی» نشویم. امروز از هر روز دیگر تاریخ بیشتر محتاج «خوددایی»، «خودشناسی»، «فرهنگ» و «دین» هستیم. در بازگشت‌های کوچک‌سازانه نانو تکنولوژی، در کوچک‌شدن‌های مجازی که رفتن و آمدن‌های جهانی را به اشاره زبان و حرکت کوچک انگشتان و یا با صنعتی راحت‌تر، رفت و آمدها را به اشاره چشم متصل کرده است و جهان در ادامه مسیر دست، زبان و چشم قرار گرفته است؛ نیازمند محیط سالمی هستیم که در آن راستی و درستی و توجه به حقیقت دین و جوهر پاک اسلام مبنای زندگی و تعاملات در جهان کوچک‌شده جدید باشد. جهان قرار گرفته در پهنه دست و زبان و چشم در انتظار منجی است که دل‌ها را تسخیر و جان‌ها را حیات بخشد. امید است که امید ما به زودی تحقق یابد.

بی‌نوشت‌ها

1. Humphry Davy
2. Alexander Graham Bell
3. Fixed Internet
4. Mobile Internet
5. Devices